

3 När Grave kom till Villbäck

1721 kom Sebastian Grave knallande utefter vattendragen och sökte tillstånd för att anlägga en masugn i södra delen av Nås finnmark. Platsen angav han som "något stycke från ett finnhemman Willbäck". Då hade finnarna alltså funnits på stället i hundra år. Att Grave inte använde myndigheternas namn Gällinge visar (liksom domboken) att folkets namn på byn var Villbäck och inget annat!

När finnarna kom till Villbäck var området kronoallmänning. De tog upp gårdar, betalade skatt och kronan fick inkomster. Finnarna hade ärftlig besittningsrätt till sina gårdar och skogen delades upp mellan gårdar och byar. Bruksetableringen medförde att finnarnas rätt upphävdes. Bruken ansågs så önskvärda och betydelsefulla att man gav bruksherrarna fria tyglar. "Bruksprivilegierna" 1721 gav Grave rätt att utnyttja skogen i området för kolning och gjorde finnarna livegna eftersom de tvingades kola för att få bo kvar på sina gårdar. Grave tilläts egenmäktigt godkänna nyupptagna torp som omedelbart övergick i brukets ägo.

Den första generationen villbäckskolare hade svårt med den nya överheten. Vid Grangärde bergsting 1734 är Hindrik Matsson från Villbäck och Mats Eriksson från Älvhöjden instämnda. Det gäller "flärd/fusk" vid Gravendals bruk och ett överfall med hugg och slag på en järnvräkare (kontrollant). Året efter får de böta igen för "flärd/fusk" och otidighet mot kolmästaren. "Flärd" användes vid den här tiden om försök att dölja bedrägerier. I det här fallet kan man anta att det handlade om försök att få kollassen högre skattade, vilket var vanliat.

För att få samma kontroll över finnarna som över egna torpare begärde bruksägarna 1769 att få skatteköpa alla finnhemman i Säfsen. Motiveringen för detta skatteköp är minnesvärd. Man ville "kunna tillhålla finntorpsåborna istället för sin tids tillbringande uti lättja, göra bruken biträde med kolarbete och annan nödig syssla såsom ländande till deras egen nytta och bättre utkomst".